

Cronologia

- 1900** ● 7 d'agost: Ramon de la Sota i Llano i Eduardo Aznar de la Sota acorden amb Cosme Echevarrieta, propietari de les **mines d' Ojos Negros-Setiles** (Sierra Menera, entre Terol i Guadalajara), l'arrendament d'aquestes pel terme de 60 anys, prorrogables.
● 3 de setembre: Es construeix legalment la **Companya Minera de Sierra Menera** (CMSM). Els seus gerents són **Ramon de la Sota i Eduardo Aznar**.
● 20 d'octubre: es signa el contracte definitiu entre Sota i Aznar i Echevarrieta.
- 1901** ● 16 de març. Queda **decidida la sol·lució al traçat del ferrocarril miner** que partirà de les mines de "Ojos Negros", seguint la vessant dreta del Palància fins a Sagunt.
- 1902** ● 10 de gener. **Les Corts Espanyoles aproven la concessió del ferrocarril Ojos Negros-Sagunt**, sense cap mena de subvenció estatal.
● 11 d'agost. Reial Ordre que autoritza la construcció d'un **embarcador de mineral a la platja de Sagunt** i l'ocupació de terrenys de la platja amb una longitud de 400 metres a cada costat d'aquest.
- 1903** ● 14 de setembre: presentació d'un projecte de ramal de ferrocarril de 476 metres que uniria la pedrera de Gausa amb el ferrocarril miner d'Ojos Negros.
- 1905** ● Febrer. **Comença a arribar pedra a la platja de Sagunt i la construcció del port**.
- 1907** ● 17 de gener: Salpa de Sagunt el vapor Gorbea-Mendi amb 4.200 tones de mineral de ferro amb destinació a Maryport (Anglaterra); aquest mineral havia estat traslladat pel ferrocarril de la Companyia Central d'Aragó.
● 14 de juliol: Aplega a Sagunt el **primer tren miner del ferrocarril de la CMSM** amb 15 vagonetes que porten 3.000 tones de mineral.
● Es planteja la **necessitat de construir vivendes pels treballadors** del port i del ferrocarril.
- 1908** ● Comença a funcionar el taller de "briques" (aglomerats de mineral fi) a les mines d' Ojos Negros.
- 1909** ● 26 de març: **S'inaugura l'embarcador a la platja de Sagunt**, amb 515 metres de dic-escullera i 130 de moll.
- 1910** ● Comença a funcionar la **primera planta de fabricació de briquetes al Port de Sagunt**, així com el **taller de nòduls** (sistema complementari d'aglomerats per a tractar el mineral de ferro en pols).
- 1913** ● S'arriba al màxim de producció i exportació de mineral de ferro del període anterior a la Guerra Civil: 987.562 tones.
- 1917** ● Abril: Arriba a Bilbao el projecte del nou establiment siderúrgic que s'instal·larà al Port de Sagunt, realitzat per l'enginyer nordamericà Frank C. Roberts.
● 23 d'agost: Es constitueix la Societat "Companyia Siderúrgica del Mediterrani" (C.S.M.), amb domicili social a Bilbao i són anomenats gerents Ramón de la Sota i Luís María Aznar. L'objecte social de la CSM és "*construir y explotar en Sagunto un establecimiento siderúrgico para la fabricación y elaboración de hierros y aceros, y las demás operaciones que sean necesarias para el desarrollo de dicho objeto*".
- 1918** ● S'inicia la **construcció de la nova siderúrgia integral al Port de Sagunt** (fonaments de les bateries de coc i del Forn Alt 1; Central de Força ...)
- 1921** ● S'acaba la Central de Força, primera instal·lació de la CSM.
- 1922** ● 7 d'agost: Comença a treballar la Bateria de coc, primera instal·lació productiva de la CSM
- 1923** ● 6 de gener: l'Alt Forn 1, dona la primera colada.
- 1924** ● 31 d'agost: Arranquen els tres Forns Siemens de l'Aceria, comencen a funcionar els trens de laminació: Blooming, Estructural i Comercial.
- 1925** ● Comença a treballar la primera instal·lació d'aglomerat pertanyent a la CSM: una màquina de sintetització de 200 tn al dia de producció.
- 1926** ● 14 de juny: arranca l'Alt Forn núm. 2 i el Tren de Xapa Grossa
- 1928** ● Març: comença a funcionar el 4t Forn Siemens.
- 1929** ● S'assoleix la cota màxima de producció d'acer del període anterior a la Guerra Civil: 181.391 tn.
- 1930** ● Febrer: **Primera gran vaga**, que afecta pràcticament tota la plantilla (més de 4.000 treballadors); La directiva de l'empresa clausura els locals del Sindicat Metal·lúrgic i Siderúrgic.
● Juliol: **S'atura l'Alt Forn 2. Són acomiadats 450 obrers**.
- 1931** ● S'accentua la protesta obrera pels acomiadaments continuats de treballadors. L'Ajuntament de Sagunt decideix pagar el bitllet a tots els obrers i les seues famílies que vulguen tornar a les seues localitats d'origen.
- 1932** ● Tancament d'instal·lacions, amb les seues seqüeles d'acomiadaments i vagues.
● 24 d'abril: Són parades la Bateria de Coc i el Forn Alt nº 1
● S'atura el treball a les mines d'Ojos Negros-Setiles.
● L'empresa **decideix el tancament total de la fàbrica** per a juliol, acomiadant 1.100 obrers; continuen encara 600 treballadors del taller de caldereria.
- 1933** ● 13 d'octubre: El recolzament del moviment obrer per part de la premsa valenciana, els ajuntaments de València i Sagunt, aconsegueix que el Consell de Ministres acorde proposar la Diputació Permanent de les Corts l'aprovació d'un crèdit extraordinari per adquirir material ferroviari a la CSM.
● 18-19 d'octubre: La Diputació Permanent de les Corts (després d'un debat en què el diputat per Biscaia, Indalecio Prieto, demanà que part de l'encomanda es fés a Altos Hornos de Vizcaya, que ja havia acomiadat 2.300 obrers) acordà concedir a Sagunt la totalitat de l'ajuda de 10 milions de pessetes per a fabricar 25.000 tones de carrils.
- 1936-1939** (període de la Guerra Civil)
● 17 d'agost de 1936: Mor a Bilbao als 79 anys Ramón de la Sota y Llano.
● 19 de juny de 1939: Després de l'entrada de les tropes de Franco a Bilbao el govern de Burgos s'incauta de tots els béns de Ramón de la Sota i a més li posen una multa de 100 milions de pessetes a causa de la seua afiliació i ajut econòmic al Partit Nacionalista Basc.

- La Siderúrgica, que està reduïda als Forns d'Acer (utilitzant càrregues fredes i no ferro líquid) i als trens de laminació, funciona com a Fàbrica núm 15 de la Subsecretaria d'Armament.
- Abril de 1938:** Després d'aplegar a la Mediterrània les tropes franquistes, s'intensifiquen els **bombardejos aeris** sobre les localitats industrials. Les instal·lacions més bombardejades són les del Port de Sagunt (11 atacs aeris van produir danys).
- Juliol de 1938:** Converses entre Aznar, qui ara té la direcció, i Altos Hornos de Vizcaya que pretén absorbir la factoria.
- 1940** •**Reviscola l'activitat de l'aceria** amb dos Forns Martin-Siemens i amb lingot procedent de Bilbao.
- Juliol:** **Acord d'absorció per part de AHV de les 130.000 accions de CSM** a canvi d'una nova emissió de 27.444 accions de AHV amb destí als accionistes de CSM.
- 31 de desembre:** La CSM, propietat d' AHV.
- 1941** •**10 de febrer:** **Es restableix el subministrament de mineral** al Port de Sagunt després de reconstruir-se el ferrocarril.
- 27 de febrer:** **S'encén el Forn Alt núm. 2.**
- 1945** •Es registra el mínim de mineral transportat per ferrocarril de la CMSM en després de la Guerra Civil: 92.944 tn.
- 1948** •**5 de març:** **S'encén el Forn Alt núm. 1.**
- 1949** •Es reanuda l'exportació de mineral a l'estranger (els primers a Anglaterra)
- 1950** •Es posa a funcionar el granulador d'escòria, que abastirà d'escòria granulada la cimentera Ferroland.
- 1954** •Es realitzen les primeres inversions productives de AHV a la factoria del Port de Sagunt: tres noves bateries de coc; s'amplia el parc de carbons; comença la construcció de tres Forns Siemens, dos Forns de Fosa i els nous Tallers Generals.
- 29 de març:** **S'inagura el Alt Forn núm 3.**
- Es superada la producció màxima de 1929 amb 200.532 Tn.
- 1957** •S'assoleix la **cota màxima d'ocupació de la fàbrica** en tota la seua història: 6.272 treballadors.
- 1958** •S'assoleix una producció de 250.000 tones que tardarà 10 anys a superar-se.
- S'inicia l'aplicació del **Pla de Bedaux**, de tècniques de racionalització del treball; el nombre de treballadors comença a baixar, però la productivitat augmenta, ja que les xifres de producció es mantenen.
- El **Pla de Bedaux** i els seus efectes sobre els obrers contribueixen al descontent dels treballadors, dins el mar del Pla d'Estabilització a Espanya: es constitueix un moviment de vagues que serà intermitent des d'eixe moment.
- 1961** •S'aconsegueix el jornal de 3.000 pessetes per a tots els treballadors com a conseqüència d'un moviment que aplega a parilitzar tota la fàbrica. **A partir d'aquest any les vagues seran freqüents.**
- 1965** •La plantilla s'ha reduït en 1.000 obrers en relació els màxims de 1955-57. **U.S. Steel** adquireix un 25% del capital de AHV. Aquesta participació junt amb l'ajut estatal es tradueixen en una sèrie d'inversions que pretenen duplicar la producció d'acer (arriben a les 500.000 tones); és l'anomenat **Pla Sagunt**, que també preveu el desmantellament de les instal·lacions que no permeten tècniques rendibles.
- Reconstrucció de l'Alt Forn núm. 3.
- Per la forta demanda siderúrgica mundial, el govern espanyol manifesta la seua intenció d'impulsar el sector siderúrgic amb la construcció de la **IV Planta Siderúrgica Integral**.

- 1966** •Esclata una vaga que durarà més de vint dies. El pla d'inversions posa en marxa, entre altres, les següents instal·lacions: màquina de sintetitzar número 4, parc de minerals mecanitzat
- 1969** •El pla d'inversions posa en marxa: aceria LD, sistema d'injecció de fuel-oil als forns alts, forn estructural de 70 Tn. i forn de tren de xapa de 25 Tn. i la fàbrica d'oxigen per al sistema de bufat de la nova aceria LD.
- 1971** •**21 de juny:** S'acorda per Decret-Llei la instal·lació a Sagunt de "La IV Planta Siderúrgica Integral", projecte que el govern espanyol havia posat en marxa a causa d'unes importants previsions de demanda interior siderúrgica, que després es demostraren errònies.
- 30 d'octubre:** S'adjudica a AHM-SA, constituïda el 10 del mateix mes amb accions majoritàries de AHV, la construcció i explotació de la IV Planta.
- 1970** •La producció supera les 500.000 tones d'acer (exactament 536.000 tones).
- 1972** •**29 de juliol:** després de la publicació del decret per al desmantellament del ferrocarril miner, arriba al Port l'últim tren per la via minera
- 24 d'octubre:** aplega al Port el primer mineral transportat per RENFE com a conseqüència del conveni obligatori CMSM-RENFE.
- 1973** •**20 de febrer:** acomiadats 340 dels 590 obrers de la CMSM.
- 1974** •**13 de juliol:** AHM absorbeix la fàbrica de Sagunt d'AHV. S'assoleix el **màxim històric en la producció d'acer** (675.000 Tm), amb 1.000 treballadors menys que en 1965.
- 1976** •**Juliol:** Comença a funcionar el tren de bandes en fred d'AHM, única fase de la IV Planta que aplega a finalitzar-se a causa de la crisi siderúrgica mundial.
- 1978** AHM es nacionalitzada i s'integra a l'INI.
- 1979** Greus discrepàncies salarials: vagues i manifestacions
- 1981** Fracàs del colp d'Estat (23 de febrer). Signatura dels acords amb el govern sobre el compliment del **Informe Kawasaki**
- 1982** Aclaparadora victòria electoral del PSOE (28 d'Octubre)
- 1983** •**Febrer:**
- Dia 4: El President de AHM, ordena el tancament de l'Alt Forn número 2.
- Dia 8: El Ministre d'Indústria i Energia decideix suspendre aquesta ordre fins que no s'aplegara a un acord global sobre la reestructuració del sector.
- Dia 16: Vaga general a Sagunt, recolzada en tot el Camp de Morvedre.
- Dia 24: Els membres del Comité d'Empresa de AHM es concentren a Madrid, davant el Ministeri d'Indústria demanant el compliment dels Acords del 81
- Dia 26: Comencen els tancaments de treballadors.
- Dia 28: Treballadors i tota mena de ciutadans saguntins (unes 8000 persones) es manifesten a València.
- Març**
- Dia 3: El ministre Solchaga clarifica la idea del Govern de tancar algunes instal·lacions siderúrgiques.
- Dia 9: Comença una vaga de treball lent.
- Dia 18: El President de AHM José M. Lucia visita la factoria i es reuneix amb el Comité d'Empresa. Unes 20.000 persones rodegen l'edifici. Finalment és rescatat per la policia.
- Abril**
- Dia 28: Un miler de dones de Sagunt viatgen a Madrid i aconsegueixen una entrevista amb la senyora Carmen Romero (esposa de Felipe González).
- Juny**

-Dia 8: El govern aprova l'esborrany del projecte de reconversió industrial; serà contestat per CC.OO, UGT i CEOE.

-Dia 14: Uns 7000 treballadors de Sagunt van a Madrid a manifestar-se. Es produeixen càrregues policials. A Sagunt comença una vaga general de 48 hores.

-Dia 21: Vaga general a Sagunt i tall de carreteres; València-Barcelona, València-Terol i la A-7.

-Dia 27. Uns 6.000 saguntins marxen a Madrid i fan soroll de cassoles davant la Moncloa, mentre una delegació de l'Ajuntament s'entrevista amb Felipe González.

●Juliol

-Dia 2: Tall de carreteres i vies fèries. 27 sindicalistes que s'havien tancat el dia 29 de juny al Palau de la Generalitat són trets per la policia.

-Dia 5: Nova vaga de 48 hores a Sagunt. Manifestació a València.

-Dia 6: Manifestació dels saguntins a Madrid recolzats per 20.000 treballadors madrilenys. Aquest dia s'aprova el Decret de reconversió industrial que condemna AHM.

-Dia 14: Vaga general i manifestació a València de més de 35.000 persones.

-Dia 26: Comença la recollida de signatures per garantir el futur de AHM (presentar al Parlament una iniciativa popular contra el decret).

●Setembre

-Dia 9: S'anuncia el tancament del tren estructural.

-Dia 14: Els treballadors en assemblea decideixen posar en marxa el tren estructural.

-Dia 21: L'empresa recolzada per l'INI decideix acomiadar 80 treballadors per no obeir. Reunió Comitè d'empresa-Bru (Conseller d'Indústria) que promet pressionar Madrid per a no fer efectives les sancions.

-Dia 22: Readmissió dels 80 treballadors. S'arriba a les 510.000 signatures recollides.

-Dia 28: El Consell de Ministres aprova per a Sagunt una zona de preferent localització industrial. Es reitera la desmantel·lació de la capçalera a Sagunt.

●Octubre

-Dia 12: L'INI respon l'informe presentat pels tècnics de AHM dient que l'aceria saguntina mai no seria rendible.

-Dia 18: Manifestació contra el tancament a València organitzada per CC.OO.

-Dia 27: El ple del Consell valencià sol·licita al govern central que es paralitzi el tancament de la capçalera mentre no hi haja suficients llocs de treball alternatius.

●Novembre

-Dia 3: Manifestació a Madrid; es lliuren 670.000 signatures al Congrés contra la desmantel·lació.

●Desembre

-Dia 6: Les dones saguntines comencen una campanya de sensibilització a València.

-Dia 15: Solchaga anuncia el tancament del Forn Alt núm 2 i l'expedient de regulació d'ocupació a partir del 21 de desembre.

-Dia 23: Aprovats 13 projectes d'instal·lació d'indústries a Sagunt, que suposen la creació de 282 llocs de treball.

-Dia 27: Incidents importants al Port de Sagunt; un obrer ferit de bala i diversos contusionats, a més 28 policies foren ferits i tres cotxes policials incendiats.

-Dia 29: Jornada de protesta contra l'actuació policial (demanen la dimissió de Barrionuevo i Burriel). Els saguntins es tanquen a les seues cases; cassolada i concentració. L'expedient de regulació d'ocupació arriba a Sagunt.

1984 ●Gener

-Dia 2: Els regidors de l'Ajuntament de Sagunt es tanquen en solidaritat amb els obrers d'AHM.

-Dia 4: Lerma rep una representació de l'Ajuntament i acorda demanar al Govern que ajorne l'expedient de regulació d'ocupació.

-Dia 12: Paros a Asturies recolzant AHM.

-Dia 27: Dimissió de 17 regidors, entre ells el batle

●Febrer

-Dia 2: Vaga de 24 hores al Camp de Morvedre. Mani-festació a València.

-Dia 9: Vaga en AHM. Manifestació a Madrid on es produeixen enfrontaments amb la policia, es produeixen ferits. Al dia següent, vaga de 24 hores a Sagunt en protesta per l'actuació policial. Concentració a València.

-Dia 17: Joves saguntins colapsen les carreteres.

-Dia 20: La Direcció General d'Ocupació dona llum verda a l'expedient de regulació d'ocupació que afecta 155 treballadors de AHM. S'ordena el tancament del Forn Alt número 2. L'assemblea de treballadors decideix ignorar l'ordre.

●Març

-Dia 1: Els 155 acomiadats no entren a treballar, però el Forn número 2 encara funciona.

-Dia 2: El cap de personal de AHM és retengut durant 6 hores pels treballadors. L'INI, coaccionat, accepta la tornada dels 155 acomiadats.

-Dia 3: L'INI declara nul·les les concessions fetes per haver hagut coaccions.

-Dia 5: El comitè d'empresa ofereix negociar i buscar eixides al conflicte.

-Dia 20: José María Lucía llança un ultimàtum per tancar el Forn Alt núm. 2.

-Dia 23: Arriben cartes d'acomiadaments fins aplegar als 230. L'assemblea ofereix complir les ordres de l'empresa a canvi de readmetre els acomiadats.

-Dia 27: Acataades les ordres, Lucía rep el comitè de AHM i alça els 230 acomiadats.

-Dia 28: Lucía és cessat com a president de AHM per haver readmés els 230 treballadors permetent que el Forn Alt núm. 2 estiguera en "banking".

-Dia 30: Julián García Valverde, vicepresident de l'INI, substitueix Lucía en les conversacions.

●Abril

-Dia 4: Preacord entre INI, direcció i comitè d'empresa d'AHM, intervenen CC.OO i UGT. Es contempla el tancament de la capçalera el proper 1 d'octubre. L'INI es comprometia a crear 2100 llocs de treball a la zona fins a 1987. Per a ser vàlid ha de ser signat pels treballadors.

-Dia 10: Els treballadors d'AHM ratifiquen en referèndum el preacord.

●Octubre

El dia 1 és apagat definitivament el alt forn nº 2 i els excenets de plantilla ocupen altres llocs.

1985 El Fons de Promoció d'Empleo (FPE) procedeix a classificar els excedents de la siderúrgia: els majors de 55 anys seràn prejubilats.

1986 La capçalera d'AHM, demantellada per complet. El FPE recoloca a quasi el 30 % dels excedents. El 29 de desembre **RENFE paralitza el transport de mineral de ferro des d'Ojos Negros**. Perduts els seus clients principals (AHM i ENSIDESA), **tanca la CMSM**.

1990 Les pensions del prejubilats comencen amb normalitat.

1994 Deu anys després del tancament, el Camp de Morvedre és la comarca amb més aturats.

1995 Comença la construcció d'un parc industrial als antics terrenys de la capçalera siderúrgica.

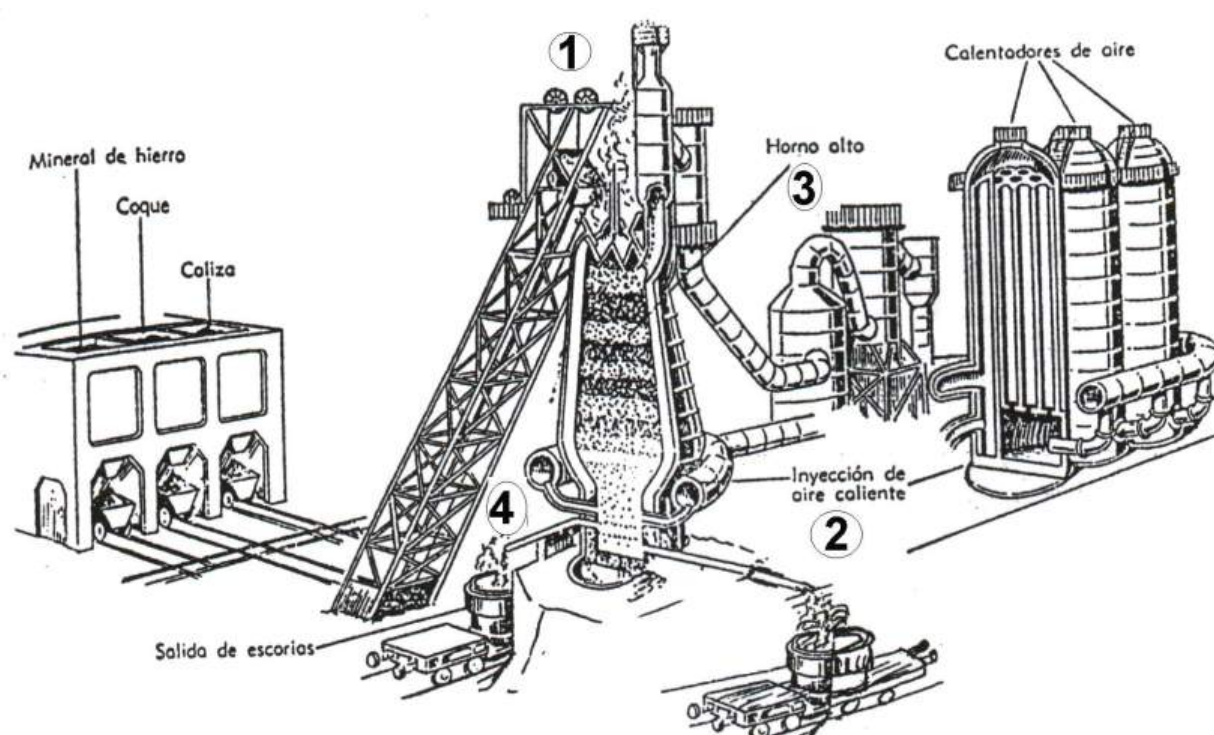
1996 El port autònom de València comença a gestionar el moll amb fortes inversions.

1998 SIDMED realitza importants inversions de modernització.

2000 El segle acaba amb un Port envellit, nostàlgic del seu esplendorós passat, que comença a reviscolar.

DOCUMENT 5.

MODE DE PRODUCCIÓ DE LA SIDERURGIA

Font: Llibre de Tecnologia Industrial FPII (1978)

En el dibuix, podem observar el procés industrial d'obtenció del ferro. El coque (carbó resultant de la combustió incompleta o de la destil·lació de la hulla), la pedra calcària i el mineral de ferro entren en el **forn alt** per la **boca de càrrega (1)** i es col·loquen en capes. La combustió del coque es produïx en l'interior del forn a causa de la injecció d'aire calent efectuada per les **toveres (2)**. Al final de la reacció química que es produïx en el **gresol** del forn alt i a causa dels gasos formats, se separa el ferro que conté la pedra mineral. La pedra calcària es combina amb les impureses del mineral i forma les escòries. Una incisió en el fons del forn (**el sagnat, 4**) permet l'eixida del mineral fos, l'arrabio, per a ser modelat com a ferro de foneria (ferro colat) o per a ser transformat en acer.

El procés de transformació del ferro colat en acer es fa en l'anomenat **convertidor Bessemer**, recipient on es deposita el ferro colat i se l'injecta aire a pressió que oxida les impureses del ferro, fent-les desaparèixer.

Finalment, se li afegix un aliatge (mescla de minerals d'alt contingut en carboni). L'acer així obtingut es refreda per a ser **laminat** i transformat en altres productes. Estos productes poden ser de dos tipus: **plans i llargs**, segons el seu perfil de laminació. Els productes llargs són els que tenen un perfil redó (fil d'aramàs per a la construcció) o en forma de carril (bigues, vies fèrries) o bé es tracta de làmines més o menys grans de xapa grossa. Per a cada u d'estos productes d'acer hi ha un **tren de laminació** diferent. El tren de laminació en fred s'encarrega dels productes plans. Es tracta de bobines de xapa molt fina (de pocs mil·límetres de gruix), empleada en la fabricació de carrosseries de vehicles i en electrodomèstics. Les bobines se desenrollen per a ser submergida tota la superfície de la xapa que conté en diferents solucions electroquímiques o banys. Així, en combinació amb els corrons de pressió per què se li fa passar a la xapa, es poden obtenir productes galvanitzats, llanda, etc.

Reelaborat de: ORTIZ I PRATS, El Puerto: crónica de un siglo, Martínez Impresores, 2002